

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

2 Vtrùm accusationem debeat præcedere secreta monitio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

Secundum modò non est necessarium, vt testantur Doctores: parum enim ad rem facere videtur.

Tertium est necessarium, quia debet constare quis sit accusator & quis accusatus. si accusati nomen ignoretur, potest ex habitu, officio, vel aliis circumstantiis adscribi.

Quartum est etiam omnino necessarium, quia super hoc fundatur intentio accusantis.

Quintum etiam est necessarium, adeò vt si in accusatione criminali omittatur, ipsa sit nulla, vt colligitur ex d. L. Libellorum. & docent communiter DD. in L. Edita. 3. C. de edendo. Ratio est, quia alioquin accusatio redderetur incerta & lubrica, & reo eriperetur facultas se defendendi, probando negatiuam, & testes conuincendo falsi.

4 Aduerte tamen, non teneri exprimere in Libello diem commissi delicti, sed solum mensẽ; vt expressè habetur d. L. Libellorum, quia alioquin potestas accusandi & probandi nimis restringeretur. facillè enim fieri potest, vt quis diei vel etiam hebdomadæ sit oblitus: quia non ita cadit sub sensum, vt locus.

Petes, Quid si reus petat exprimi diem & horam delicti, vt probe se eo die fuisse absentem, cogendũs erit accusator vt exprimat? Gomezius cap. 11. n. 4. negat. Primò, Quia d. L. Libellorum, dicitur, Nec diem autem nec horam inuitus comprehendet. Secundo, Quia alioquin reus facile cluderet accusationem, subornando testes, qui deponerent, illum eo die & ea hora alibi fuisse.

5 Sed communis sententia est, cogendum esse, vt fatetur ipse Gomezius. Idem tenet Clarus supra num. 13. & Emanuel Soarez in Annot. in Gomezium. Ratio est, quia hoc esset defensionem reo intercludere; cum non aliter probare possit se non fecisse, quam ostendendo se eo tempore non potuisse facere, eò quòd esset alibi, vel infirmus.

Ad primum Respondeo; Tantum ibi significatur, non esse per se necessarium vt ponatur dies & hora, sicut necessarium est vt ponatur mensis. hinc tamen non sequitur non esse necessarium, si reus velit.

Ad secundum: Non est præsumendum tam facillè testes subornari, cum id magno illorum periculo futurum sit. Si tamen accusator non meminit diei & horæ, potest iurando se non recordari, defungi, vt Clarus notat. quòd si meminit, & edat diem; non tamen tenetur probare, quia ad hoc se non obstrinxit.

6 Petes, Quid si sponte posuit diem & horam, & non possit probare illo tempore esse commissum, sed alio; poteritne sequi condemnatio? Communis fere DD. sententia est. non posse: quia non est probatum id quòd ante positum in libello.

Sed hæc sententia non seruatur in praxi, vt docet Clarus nu. 14. & Gomezius nu. 6. neq; est contentanea Iuri aut rationi: si enim apertè probatum est per testes omni exceptione maiores, delictum, v.g. sacrilegium vel furtum talis rei à te verè esse commissum tali tempore vel loco, quid refert quòd erratum sit in die, hora, vel loco particulari? non enim puniendum delictum, quia hoc vel illo loco, hoc vel illo die commissum est; sed quia commissum est, & commissum esse constat. Nisi fortè ratio delicti ex circumstantia loci vel temporis pendeat; vt si quis loco vel tempore prohibito piscatus, venatus, vel pastus fuerit: tunc enim lo-

cus & tempus eatenus exprimendum in libello, & probandum in progressu, quatenus ad delicti substantiam opus est. Pari modo, si qualitas aliqua vel conditio delicti sit proposita in libello, tantum aggrauans delictum & penam eius, (vt si

accusetur, quòd occiderit proditoriè, vel quòd furatus sit bis terve) etiam si qualitas illa non possit probari; si tamen ipsum delictum simpliciter probatum fuerit, potest, & debet sequi condemnatio; quia interest boni publici, vt tale delictum etiam semel, vel absque tali conditione commissum puniatur, quando plenè in iudicio probatum fuerit. Ita docet Gomezius num. 7. parum enim refert, quòd accusator non poterit conditionem illam delicti probare, quando probauit delicti substantiam. Accedit quòd in libellis apponi solet clausula, qua accusator testatur se non velle obligari, nisi ad probandum id quòd est necessarium & principale.

8 Sextum, Nempe inscriptio accusantis, qua accusator se obligat ad penam talionis, modò non est necessaria in foro seculari; imò nec in vsu: tum quia id retraheret homines ab accusando; rati enim reperientur, qui velint suscipere onus probandi sub tanto periculo: tum quia hoc tempore Iudex ex officio procedere potest, si accusator defecerit. In foro tamen Ecclesiastico, vbi seruatur Ius Canonicum, necessaria est, vt colligitur ex cap. Qualiter & quando. 2. de accusationibus.

9 Verum etiam in foro seculari non addatur, tamen tacitè intelligitur ex legis dispositione, præsertim si deprehensus fuerit accusator per calumniam accusasse. Patet ex L. Mulier. 4. & L. seq. Quæsitum. 7. ad S. C. Turpilian. Consecuto tamen habet, vt non puniatur pari pœna, sed minore, pro arbitrio Iudicis; ne homines ab hoc actu omnino deterreantur, vt docet Couarruias lib. 2. variar. cap. 9. num. 1.

DUBITATIO II.

Vtrum accusationem debeat præcedere secreta monitio.

10 Respondeo & Dico Primò, Quòd cumque crimen est probabile in iudicio, non tenetur accusator ex iustitia præmittere secretam monitionem, v.g. vt reus desistat, vt satisfaciat; sed potest sine iniuria accusationem instituire. Ratio est, quia tunc propter bonum publicum concessa est accusatio, vel saltem denuntiatio, vt crimina in exemplum aliorum puniantur, sicque omnes à malo absterreantur. vnde reus non potest queri de iniuria sibi facta, quòd ante monitus non fuerit.

11 Dices, qui denuntiaturus est denuntiatione euangelica, tenetur prius monere peccatorem, si putet eum emendatum iri, idque ex iustitia, vt multi volunt: ergo etiam qui iudicialiter denuntiat vel accusat.

Respondeo, Esse disparem rationem; quia qui vtitur denuntiatione euangelica, nullam habet causam denuntiandi, si proximus putetur priuatum emendandum; nam hæc non instituitur ad punitionem, seu ad exemplum publicum, cum ex ea nemo puniri possit; sed solum ad fratris emendationem; quæ eum sine eius infamatione possit obtineri, nullum ius habere videris ad eius famam

7 Sufficit Probari substantiam delicti.

8 Inscriptio non est in vsu in foro seculari.

10 Si crimen est probabile.

11 Denuntiationem euangelicam præcedit monitio.

Non debet exprimi dies.

Si velit reus, tenetur exprimere.

Etsi non possit probare diem & horam, non refert.

violandam. qui autem accusat vel iuridicè denuntiat, spectat punitionem ob bonum publicum. itaque etiam si esset priuatum emendandus, tamen subest iusta ratio illum deferendi, nempe vt eius punitione alij terreatur.

12 *Interdum est contra charitatis.* Dico Secundo, Fieri tamen sæpè potest, vt priusquam accuset vel denunties iuridicè, tenearis lege charitatis proximum monere, vt desistat à crimine: vt si delictum sit occultum, & speretur priuatis monitis esse emendandus, & ad debitam satisfactionem inducendus; maximè si persona habeatur honesta; tunc enim contra charitatem esset, tantum malum illi irrogare.

13 *Si crimen contra bonum publicum.* Aduerte tamen, quando crimen est contra bonum publicum, & adhuc pendet, vel continuandum putatur in futurum, charitatem ordinariè non postulare vt monitio secreta accusationem vel denuntiationem præcedat; sed debere statim deferri iudici vt malo occurrat: vt si occultè hæreticus aliquis in urbem irreperit, si quis cum hoste occultè tractet, vel consilia Principis significet, si quis falsam monetem eadat. Ratio est, quia periculum, quod impèdet, est maioris momenti, quam infamia & damnum omne, quod iste ex accusatione incurret. Neque hic scrupulosè examinandum an fortè emendabitur priuata monitione; quia in re tanti momenti eligendum est id, quod tutius est. facillè enim posset talis priuatum monitus simulare emendationem & pœnitentiam, ac interea occultè exequi quæ destinauerat. Itaque in huiusmodi, nisi certò constet, periculum cauere posse priuata monitione, non est adhibenda. Secus est in alijs delictis, ex quibus non impendet incommodum, nisi ipsi peccatori, vel alteri priuato, vt dictum est cap. 1. dubitat. 9. vide D. Thomam qu. 68. art. 1.

DUBITATIO III.

Vtrum accusator possit desistere ab accusatione incepta, & quas ob causas.

14 *Interdum est contra charitatis.* R Espondeo & Dico Primo, Certum est posse, & etiam debere desistere, si deprehendit se errasse, cum putauit hunc esse auctorem criminis; vel si res incipit ei esse dubia, perseverante dubio post diligentem inquisitionem; vel denique si videt se probare non posse. tunc enim pergere in accusatione, esset calumniari.

15 *Iudex accusationem rescindit, seu abolet in rebus euentis.* Dico Secundo, Certum est posse desistere, si Iudex accusationem refutat, nolendo eam admittente, vel si rescindat admissam: hoc autem Iudex facere potest, Primo, Si videt libellum habere aliquem defectum substantialem. Secundo, Si accusatur aliqua persona, quæ non potest sine magna Reipub. perturbatione puniri: tunc enim supremus Iudex seu princeps potest accusationem inchoatam abolere, etiam si accusator priuatam causam, vt suas iniurias persequatur, accuset; vt docet Caiet. quæst. 68. art. 3. Ratio est, quia Principis est, primariò gerere curam boni communis, ad quod refertur bonum priuatorum: ac proinde ipsius est cauere damnum publicum, etiam cum incommodo priuatorum. Iudex autem inferior ob eandem causam potest accusationem ab initio non admittente, & repellere, idque non ordinario iure & potestate, sed ex tacita quadam Principis voluntate,

seu ex *bonitate*, vt ait Caietanus: admissam tamen non potest ex auctoritate abolere; sed potest suspendere & dissimulare, & interim totum negotium Principi exponere. Tertio, Si persona illa bono publico centerur necessaria, vel valdè concludibilis: tunc enim supremus Princeps potest accusationem abolere. Inferior autem Iudex potest eam non admittente, & admissam impedire, & *denuntias*, si non agitur de iniuria partis. Si autem agitur de iniuria partis, non potest; non enim ad ipsum spectat principaliter boni publici promotio, sed officij iniuncti administratio. Itaque tenetur parti ius dicere, nec potest se prætextu maioris boni publici eximere. alioquin sæpè hac arte Iudices liberarent quos vellent. potest tamen Principi scribere, quid iudicet expedire, & interim sententiam sustinere.

17 *In causa civili.* Dico Tertio, In causa civili potest actor à lite recedere, siue per gratiam, siue per transactionem. Si tamen actio sit famosa, qualis est actio furti, non potest in ea transigere post litis contestationem, sine Iudicis auctoritate: alioquin notatur infamia, vt patet L. Furti. 6. §. Pactus. 7. de his qui notantur infamia. vide Glossam in cap. 1. de collusione detegenda.

18 *In causa criminali.* Dico Quarto, in causa criminali, ante litem inchoatam licitum est desistere per gratiam; (quod intellige in euentu, quo non tenetur accusare vel denuntiare) post litem inchoatam, non est licitum sine Iudicis auctoritate; neque etiam sine consensu Rei, si fuit subiectus tormentis, vel ex accusatione infamatus; quod si aliter destiterit, incurrit pœnam S. C. Turpilianæ, quo (si quidem erat crimen publicum, quod accusauerat) punitur infamia & quinq; libris auri, vt patet L. 1. C. ad Turpilianum. Si autem erat priuatum, punitur pœna extraordinaria arbitrio Iudicis. L. Si quis. 7. eodem. vide Glossam supra, & Siluestrum v. Accusatio, num. 8.

19 Petes, Quod crimen dicatur publicum, quod priuatum.

Respondeo, *Publicum* crimen dicitur, cuius accusatio cuiuslibet concessa est, quia ad publicam utilitatem maximè pertinet illud puniri. vt patet ex L. 1. & sequent. 7. de public. Iudic. Tale est Primo, Omne illud, quod directè fit contra Deum vel res diuinas: hoc enim in omnium iniuriam fieri censetur: vnde merito quiuis illud accusare potest: vt hæresis, blasphemia, euersio templorum & imaginum, & similia sacrilegia. Colligitur ex L. 4. C. de hæreticis. Secundo, Tale etiam est, quod fit contra maiestatem Principis vel Reipub. vt omnia crimina læsæ maiestatis. Tertio, Quod fit contra priuatam personam, ita demum censetur publicum, si lege statutum sit vt publicum habeatur; vt crimen homicidij, parricidij, adulterij, pœculatus, falsi, vis publicæ vel priuatæ, ambitus, repetundarum, annonæ: vt patet dicta L. 1. 7. de publicis Iudiciis.

Priuatum dicitur, cuius accusatio solum concessa est ei, qui iniuriam vel damnum passus est, vt crimen furti, iniuriarum, stellionatus, vt patet ex d. L. Si quis. 7. ad Turpilian. & L. final. 7. de priuatis delictis.

20 *Transactio.* Dico Quinto, Licitum est transigere in crimine publico capitali, (id est, quod pœna capitis puniatur) præterquam in crimine adulterij; quia hæc transactio est turpis, si autem est crimen publicum non